

waarom van vele Haaltertse eigenheden te achterhalen. En wie gaat daar onverschillig aan voorbij ?

Moeilijk, omdat, per definitie, in het verleden moet worden gegraven en de bronnen niet zomaar voor het aanboren liggen. Doggetuigen zijn immers gestorven en mondelinge overleveringen zijn altijd met een korreltje zout te nemen. Officiële stukken zijn weliswaar betrouwbaar, maar belichten slechts één aspect van het complexe geheel.

Doenbaar, tenslotte, omdat de wil er is, dus ook de weg !
Burgemeente Mere illustreert het reeds jaren met een bloeiend voorbeeld. En er wordt haast overmoedig verondersteld dat vele Groot-Haaltenaars enthousiast hun medewerking zullen verlenen.

Wij zijn er immers vast van overtuigd dat, in alle lagen van de bevolking, een levendige belangstelling heerst voor alles wat exclusief van eigen heimat is en dus de eigenliefde streekt. Helaas is zoveel van ons erfgoed nog geen gemeengoed geworden. En, in deze tijd, met zijn onbeperkte mogelijkheden op stuk van vulgarisatie, kan men dat alleen maar betreuren.
Daarom een heerkundige kring.

HAALTERT

VERDWEENEN BEDRIJVEN

DE HOUTZAGERIJ

Ouderen van dagen denken met een zekere nostalgie terug aan de houtzagerij van wijlen Felix Muylaert (de Witt'n), gelegen in de hoek van Stationsstraat en Dreefstraat (weg naar het voetbalveld van Racing Haaltert) te Haaltert, en een oppervlakte bestrijkt van circa 1 ha.

Een werkliedenpotentieel van plusminus 10 man voerde jarenlang met paardgetrokken mallejans (dialect : oesj'n) de boomstammen aan, ontschorste ze, bestuurde de met stoomkracht gedreven lint- en rondzagen, stapelde de planken tot mijten of voerde met platte wagens de bestellingen af. 's Zaterdag schoof het aan voor de gratis portie schors voor de kachel van moeder de vrouw thuis.

Een grote loods herbergde o.a. de machinekamer, de oven, een kantoortje en stapels edele houtsoorten (de andere stonden over heel de oppervlakte van het bedrijf verspreid). Voor het stookwater zorgde constant een metersgrote put, voor de afvoer van de rook een hoge schoorsteen.

Het terrein was niet omheind ; derhalve, na werktijd en 's zondags vrij toegankelijk voor houtdieven, vrijers en kinderen. Vooral voor de soaalgroge en gevaartrotserende jeugd was het de attractiepool bij uitstek. Ze kon er zwemmen in de put, piepsteken tussen de wachtende boomstammen, vogelnesten zoeken in de houtstapels... of zich een fikse jaap riskeren aan de rondslingerende vlijmscherpe zagen. Vandaar het veto van de ouders : "... maar niet naar de zagerij !". Veto dat vanzelfsprekend voor anderen was bedoeld ; geen Haaltertse straatraker van die tijd die er niet herhaaldelijk op avontuur is geweest.

En van de houtdieven gesproken : die kwamen bij klaarlichte dag hun "gerief" uitzoeken en ergens achter een stapel gereedzetten om het 's avonds of 's nachts stiekem te komen weghalen.

Omstreeks 1930 ging het bedrijf dan ook voor de bijl en werd het terrein verkaveld in zoveel panden bouwgrond.

re à l'instant la visite du cadavre que nous avons reconnu pour être celui de therèse vanden Eynde, fille de feu françois et de Jeanne de Swaef agée de vingt trois ans, native de la commune d'Heldergem canton d'Herzele et servante du cabaret dit St Martin a Kerxken ou elle était depuis huit ans. Nous avons trouvé le cadavre de la dite therèse Vanden Eynde ayant tous ses effets, savoir des boucles d'oreille, une bagûe d'argent, de la monnaie dans les poches et son habillement ; le capuchon de son manteau était trouvé du coté droit, brulé et noirci par la poudre de ce qui prouve évidemment qu'elle a été tuée à bout portant d'un coup de pistolet de poche, d'après le déclaration du sieur P. Ringot accoucheur il (conste) ? que la dite therèse Van den Eynde était encceinte de cinq à six mois. Le dit Js Schouppe faisant la visite du cadavre à trouvé dans l'os parietal du coté droit entre les deux coins de sa partie inférieure deux ouvertures proportionnées aux deux morceaux de plomb que l'on a trouvés dans l'intérieur du cerveau ; desquelles déclarations il résulte que la dite therèse Vanden Eynde est morte de mort violante et qu'elle a été tuée d'un coup de pistolet de poche en consequence et attendu que la cause de sa mort est connue et que toute autre recherche à cet egard serait inutile nous avons déclaré que rien ne s'opposait à ce que le cadavre de la dite therèse Vanden Eynde soit inhumé suivant les formes ordinaires. Signé C. De ruddere, J.F. Coppens, Corsin, Gautier."

VERTALING

Op 9 december 1809 om 4 uur's morgens zijn wij Charles de Ruddere, Burgemeester van de gemeente Kerksken, vergezeld van Jean François Coppens, adjunct-burgemeester van genoemde gemeente, Arrondissement Oudenaarde, Departement van de Schelde, ervan verwittigd, dat er op 8 december tussen 5 en 6 uur 's avonds een meisje dood en vermoord werd aangetroffen op de steenweg van Geraardsbergen naar Aalst op de plaats genoemd Winkel en dat het lijk werd overgebracht naar de herberg het Spoelken.

Wij hebben ons aldaar begeven, in gezelschap van de heren Pierre Corsier, brigadier, en Urbain Gautier, gendarmes van de Keizerlijke gendarmerie van het departement "du pas de Calais", deel uitmakend van 1 regiment, 3e eskadron, gedetacheerd te Aalst, departement van de Schelde. Deze gendarmes, die kennis gekregen hadden van de moord, waren gekomen om er ter plaatse inlichtingen over in te winnen.

Wij waren ook vergezeld van de heer Jacques Bernard Schouppe, gezondheidsofficier, wonende te Aaigem en van de heer Ringot, vroedmeester, wonende te Kerksken.

Wij hebben aan genoemde JB Schouppe gevraagd dadelijk het lijk te onderzoeken, dat wij hebben herkend als dit van Therèse Van den Eynde, dochter van wijlen Frans en van

Jeanne de Swaef, oud 23 jaar, geboren te Heldergerm, kanon Herzele en dienstster in de herberg St.-Maarten te Kerksken, waar zij reeds 8 jaar verbleef.

Wij hebben op het aangeklede lijk van Therèse Van den Eyn- de al haar bezittingen aangetroffen, te weten oorringen, een zilveren ring, wisselgeld in de zakken. De kap van haar mantel werd rechts van het lijk gevonden, verbrand en zwart geschroeid van het buskruit, wat duidelijk bewijst dat zij vermoord werd door een pistoolschot van dichtbij afgevuurd. Volgens de verklaringen van dhr. Ringot, vroedmeester, was de genaamde Therèse Van den Eynde sedert 5 à 6 maanden zwanger. De genaamde JB. Schouppe, die het lijk heeft onder- zocht, heeft in het rechter wandbeen (= boven de slapen), tussen de twee hoeken van het onderste deel ervan, twee ope- ningen gevonden, die overeen kwamen met de twee stukken lood, welke gevonden werden in de hersenen. Uit deze verklaringen blijkt dat de genaamde Therèse Van den Eynde een geweldda- dige dood is gestorven, dat zij gedood werd door een pis- toolschot (zakpistool); daaruit volgt dat de doodsoorzaak is gekend en dat alle verdere opsporingen daaromtrent on- nodig zijn; daarom hebben wij besloten dat niets zich ver- zet tegen een normale begrafenis van het slachtoffer.

oooooooooooo

Wij doen hierbij een beroep om ons eventueel meer inlich- tingen te verstrekken over deze zaak. Heeft iemand ooit hierover horen vertellen door oudere mensen, die iets wisten over de persoon van het slachtof- fer, haar familie, over de daden en zijn eventuele straf? Waar was de herberg St.-Maarten en waar het Spoelken? Werden er soms liedjes gezongen over deze moordzaak, zo- als het toen gebruikelijk was? Alles hierover kan worden medegedeeld aan de Heenkundige Koning Haaltent p/a De heer Willy De Loose, Diepeweg 17a, 9450 Haaltent. Het zal in dank aanvaard worden!

oooooooooooooooooooooooooooo

EEN ZESTIENDEEeuwSE MUNTSCHAAT
*** *****

TE DENDERHOUTEN
** *****

Bij het delven van afwateringssleuven in een weide, palende aan de Eigenstraat te Denderhouten, werd op 20 Augustus 1953 een kleine muntschat ontdekt. Twaalf stukken, waarvan elf in zilver en één in goud, waren geborgen in een aarden potje, dat door de vinder werd stukgeslagen. Het stak amper 50 cm diep en niets in de onmiddellijke nabijheid liet zijn aanwezigheid vermoeden ; funderingen of om het even welke andere grondsporen blijken bij de ontdekking niet te zijn waargenomen. De vindplaats, vlak bij een beekje, maakt deel uit van een sompig terrein ; rondom evenwel liggen uitgestrekte en vruchtbare landerijen. De aangrenzende straat vormt thans nog de kortste verbindingsweg met Aalst.

Het potje, waarvan nog enkele fragmenten bewaard zijn, is langs buiten overdekt met een blinkend, geelachtig glazuur ; ook de binnenkant is hier en daar met dezelfde materie beklad. De scherf is gevormd uit fijne klei, hard gebakken en hel bruin van kleur. Daar geen enkel rand- of bodemstuk nog voorhanden is, kon de vorm niet nader worden bepaald.

De beschrijving der muntstukken luidt als volgt :

MUNT VAN HOLLAND
**** ** *****

- 1) Daalder : atelier van Maastricht ; 28,90 gr.
de datum : 1568.
Sint-Andreaskruis met vuurslag in het snijpunt ; in een kanton, een kroon ; in het ander, een kruis met vonken, in de twee overige, de datum 1568
- 2) Daalder : Atelier van Maastricht ; 28,95 gr.
Zoals nr. 1 met jaartal 1569
- 3) Halve
Daalder : atelier van Maastricht ; 14,45 gr.
jaartal 1567
- 4) Een
Vijfde : atelier van Maastricht ; 6,15 gr.
Daalder

MUNT VAN BRABANT
***** *****

- 5) Daalder : Atelier van Antwerpen ; 29,05 gr.
Jaartal 1567.

6) halve daalder : atelier van Antwerpen : 15,40 gr.

7) Een tiende daalder : atelier van Antwerpen : 3,10 gr.

MUNT VAN GELDERLAND

**** **

8) Daalder : atelier van Nijmegen 29,20 gr.
jaartal : 1568

MUNT VAN KEULEN

**** **

9) Daalder : 29,10 gr.
jaartal 1568

MUNT VAN SPANJE

**** **

10) Reaal : 3,15 gr.
jaartallen : 1474-1504/ 1474-1516

11) Reaal : 2,75 gr.

MUNT VAN PORTEUGAL

**** **

12) Goudstuk van 500 reaal ; 3,80 gr.

Muntschatton duiden doorgaans op troebele episoden uit de geschiedenis. Talrijke voorbeelden uit de Romeinse periode ; ze wijzen op invallen of onlusten, die een bepaald gebied teisterden. Dichter bij ons, in de laat-Karolingische tijd, deed zich nogmaals hetzelfde verschijnsel voor. De voornaamste muntschat is wel degene, die onlangs te Zelzate werd gevonden ; een andere kwam te Muizen, bij Mechelen, aan het licht. Beide staan in verband met de invallen van de Noormannen.

Ook in onderhavig geval denken we onwillekeurig terug aan de troebele periode uit de tweede helft der XVIIe eeuw. De *lex-
nisus post quem* voor het verstopping van onze muntschat is het jaar 1571, aangegeven door de halve- en door de een tiende daalder van Brabant. Daarmee staan we op de vooravond van de Spaanse furie (1576). Hoe noodlottig deze, met haar ganse nasleep van gevolgen, voor het Aalsterse was, ontlenen we aan De Potter en Broeckaert.

De Spaanse troepen, die te Aalst waren ingekwartierd, gingen aan het munten en plunderden de stad. Een derde van de bevolking sloeg op de vlucht. Toen de muiters eindelijk vertrokken, kreeg Aalst bezettingstroepen van de Staten en moest bijdragen in de uitgaven, die voortvloeiden uit het afsluiten van de Pacificatie van Gent. Met het uitroepen van de Calvinistische Republiek

Hier was hij een echte apostel, bijzonder wanneer hij zijn jonge vriendjes den catechismus aanleerde.

In den preekstoel was hij eenvoudig wat de energie niet uitsloot waarmede hij de Leering van Christus diep in het hart en geest der parochianen prentte.

Men kan zijne sermoenen in één onderwerp samenvatten : leeft volgens Christus' leer, volgens de geboden van God en de Kerk en ge zijt zeker van zalig te worden. De brave pastoor was de lieveling zijner parochianen, zij droegen hem de grootste genegenheid, den grootsten eerbied toe.

Allen zouden voor hun "heiligen" pastoor door een vuur geloopt hebben. Ten tijde van dezen "Goeden Herder" was er te Heldergeren geen bakkerij. De schoolkinderen zouden gevochten hebben om naar Aygem, voor Mijnsheer Pastoor een brood te mogen gaan halen.

Op het einde van zijn leven was E.H. De Meyer ziekelijk geworden, maar er bleef hem evenwel nog vuur genoeg bij, om zijn schapen nog voort te onderwijzen en uit den nabijheid van den wolf te houden.

Naar de menschen vertellen, was zijn dood die van een heilige. Niemand kon de droefheid zijner parochianen beschrijven wanneer de doods-klok hare droeve stem over de parochie en verder henenzond.

Pastoor De Meyer werd evenals elke gewone sterveling ten grave gedragen en eenige weken nadien plantten de dankbare inwoners der gemeente een gewoon ijzeren kruis, op het graf van hem, die toch zoveel voor hen gedaan had. Op dat kruis "Hier ligt begraven... Bid voor zijne ziel!" Door den tijd was dit eenvoudig kruis - onze eenige hoop - schier onder den roest opgevrotten.

In 1893 begroef men dicht tegen het graf van den eenvoudigen priester een ander lijk. De grafmaker, aangedreven door de zonderlinge gesprekken der dorpelingen over den overleden herder en om zijne nieuwsgierigheid te voldoen, legde de kist van den "heiligen man" bloot en hief van de reeds ver geschonden kist het dek-sel op. Hij stelde vast dat het lichaam van den man Gods nog omtrent zoo goed bewaard was als op den dag zijner begrafenis. Het was natuurlijk wat hard geworden. De Franschen heetten dit : "saponifié". Dit nieuws maakte natuurlijk wat gerucht in Heldergeren en vloog weldra naar andere gemeenten en dan verder en verder heen.

Pastoor J. Ste De Meyer was een heilige. Dit was de roep van het volk. Weldra was het één processie naar zijn graf : eerst de bewoners, dan de omliggende dorpen, vervolgens uit verre streken, ja, tot uit Frankrijk toe.

Het volk kwam toegestroomd als een rollende sneeuwbal, die grooter en grooter werd. Vooral des Zondags was het dorp te klein

Stationstraat tot engens in de buurt van het nuuthuis, zich
 evengoed Tenjodenaan als die van Enambodegem. Voor hen van
 andere en eigenlijk niets, als grenswijk dus van zowel Haag-
 kent als Enambodegem waren ze op elkaar ingespeeld, behoort
 Tenjoden omvat :

- Orles-, Kleine Orles-, Niesstraat - Hof Tenvijlgen-
- straat - Binnenstraat - Chantelkenweg - Lippenakkeweg (Enem-
 Rodegem kant) - Kakeelstraat - stukje Stationstraat tussen
 Kakeelstraat en Lippenakkeweg (vroeger vijf Enambodegem be-
 horend) tot Steenweg op Genaardsbergen.

- De Hinovestraat zijnde Enambodegem vanaf de spoorlijn
 Ruusbe-Konink tot grens Onderhouten + het stukje van de
 overkant tussen Kakeelstraat en Lippenakkeweg, dat voor-
 heen ook tot Enambodegem behoorde. (De Kakeelstraat zijde van de
 Hinovestraat vanaf Lippenakkeweg tot Oepweg was het groot-
 ste stuk van het vroegere Zwaathaan tot 1957).

Het is vanzelfsprekend dat de heemkundige geschiedenis van
 dit stukje Tenjoden inhert is aan de rest van de wijk en
 mede wortelt in het verleden van de gemeente Enambodegem,
 waartoe het zolang behoorde. Het afsplitzen maakte gevoelig-
 heden. De traai werd op een ander spoor gereden. Maar ook
 dit behoort voortaan tot de geschiedenis van ons heem. Zo-
 wel in het verleden als nu worden grenzen gewijzigd om één
 of andere reden. Om mening of goedkeuring van de gewone
 man werd daarbij zelden gevraagd en het ging zelfs niet af-
 tijd even rijfzoo als nu.

Maar en hoe wij, onze ouders, grootouders, mogelijk voorou-
 ders, hoe de vroegere oorspronkelijke bewoners, hier leef-
 den, werkten, zich ontspannen, diehadden, bezaten en ont-
 leerden wisten we, voor zover dit gekend is, vast te leggen ;
 door zover niet gekend bleven te achterhalen. Wie ons
 hier dus met herinneringen, kunnst of literaire gegevens,
 ze teegemeenschap. Meteen zetten we een stap in het vage
 spoor van een ver verleden.

ONZE WILKMANI *****

Als kleinste van de deelgemeenten wisten we ons zelf bevoes-
 tigen. Daarom wisten we zoals iedere gemeente of wijk die
 zichzelf respect pogt de naam te achterhalen van de-
 ze teegemeenschap. Meteen zetten we een stap in het vage
 spoor van een ver verleden.

- Officieel zegt en schrijft men Tenjoden.
 - Ten plaatse en alom in de volksmond gekend als Tenjen of
 Tenjen.
 Dit laatste is hoorenwoord geen dialectische verovoring van
 Tenjoden zoals oningewijden geneigd zijn te denken. Men-
 gens verovoren wij de g tot el of ll, waarlijk wij dan nog
 de z zouden kwijftapelen. Het is de toponomisch juist ke-

waarde van een oorspronkelijke naam wachlijk door de snelle uitspraak de t rechtstreeks met de n verbonden wordt zodat de e toonloos is.

Daar we Terheyen zouden moeten horen, horen we Triën of Treeën. Dit is de oude spreek- en schrijfwijze van Ter Heien.

Zo eenvoudig is dat en tevens zo verblijvend bij het ontdekken. Terhien klinkt zo mooi. Er zit als het ware geur, kleur en muziek in die naam.

Doch met het officiële Terjoden en het toponomisch behouden Tergen zitten we meteen op een duikel spoor (we raken van het spoor niet af.)

Voor de beide dienen we een nadere verklaring te vinden.

- * Bij de oude plaatsnamen van Erembodegem vinden wij bij Frans de Potter en Jan Brockaert in hun "Geschiedenis van de gemeenten der Provincie West-Vlaanderen 1894, blz. 2"
 - 1490 ten voog Heindersmeersch, Werst, Zwaelwecauter.
 - 1560 hez - heyenbroeck : dit naast o.a. Bontelkeveld en Ten Driessche.

De Dries zou de oudste woonstede van Terjoden zijn benevens enkele verspreide woningen en hoeven.

De Bontelkeek ligt iets vander naar Welle toe waar zij de grens vormt. Ze heeft haar plaats in de legende betreffende de naam Terjoden.

Omdat we ons met de naam Terheyen op meer legane paden begeven, eerst naar daaromtrent.

(wordt vervolgd)

o-o

1e UITGAVE VAN DE HEEMKRING HAALTERT
** ***** ** ** ***** *****

ONDER AUSPICIEN VAN HET GEMEENTERESTUUR
***** ***** ** ** *****

"INDICES" OP DE STATEN VAN GOED : HAALTERT-KERKSKEN

door JOZEF DE BROUWER

350 blz. nuttige informatie voor vorsers in de
familiekunde.

Het werk kan bekomen worden bij de boekhandels :

GEES te KERKSKEN
SCHEERLINCK te HAALTERT

en bij de bestuursleden van de H.K.

of door storting op rekening :

439-5083061-63 van de Heemkring
Haaltert

PRIJS : 300 fr. voor de twee boekdelen
Leden betalen 250 frank.
Verzendingskosten + 44 frank.

Dit eerste mededelingsblad verspreiden wij als promotienummer.
Het wordt graag op aanvraag gratis bezorgd.
De volgende nummers worden uitsluitend aan leden bezorgd.
Heb je een weinig interesse voor je dorp, word dan lid van
onze heemkring.

AANSLUITING 1980-1981 : 100 FRANK

STEUNENDE LEDEN MINIMUM 300 FRANK.

OP REKENING / nr. 439-5083061-63

HEEMKRING HAALTERT
